

Iets nieuws onder de zon

Successen en lessen van
Stichting Schooldakrevolutie
voor de verduurzaming van
schoolgebouwen

Andersson
Eiffers
Felix

RuimteOK

schooldak
revolutie

Doel van dit document

Dit kennisdocument bundelt de belangrijkste inzichten van Stichting Schooldakrevolutie (SDR) en de resultaten die zij heeft behaald. Het biedt daarmee de volgende inzichten:

- Wat heeft Stichting Schooldakrevolutie bereikt tijdens haar bestaan?
- Hoe jaag je succesvol een maatschappelijke opgave aan?
- Hoe kunnen schoolbestuurders, gemeenten, provincies en ministeries schoolgebouwen effectief verder verduurzamen?

Het document functioneert als nalatenschap van Stichting Schooldakrevolutie. Zo helpt het schoolbesturen en overheden bij de verdere verduurzaming van schoolgebouwen en kennisorganisaties als Ruimte-OK bij het uitvoeren van haar taken.

Aanleiding

In het Klimaatakkoord van 2019 is de ambitie om de gebouwde omgeving te verduurzamen opgenomen. De energietransitie vervult een sleutelpositie om deze ambitie waar te kunnen maken. Het verduurzamen van schoolgebouwen en ander maatschappelijk vastgoed is onderdeel van deze energietransitie. De 30 Regionale Energiestrategieën en daarmee gemeenten, hebben dit in een aanpak verankerd.

Stichting Schooldakrevolutie is sinds haar oprichting in 2017 aanjager geweest van de verduurzaming van schoolgebouwen door middel van zonnepanelen. Als onafhankelijke partij gaf zij overheden en schoolbesturen proactief informatie, faciliteerde zij contact tussen schoolbesturen en gemeenten en begeleidde zij de realisatie van zonnedaken. In 2025 is de stichting opgeheven, nadat eind 2024 haar oprichtingsdoelstelling werd bereikt. De helft van alle scholen in Nederland profiteert nu van zon op eigen dak. Schoolbesturen, overheden en betrokken kennisplatformen, zoals Kennis- en innovatieplatform verduurzaming maatschappelijk vastgoed (KIP MV) zijn gebaat bij de inzichten en contacten die SDR heeft opgedaan in de afgelopen jaren. Deze bieden een basis om overige schoolgebouwen verder te verduurzamen.

Totstandkoming

Ruimte-OK heeft adviesbureau Andersson Efficers Felix (AEF) gevraagd om een kennisdocument te ontwikkelen dat de resultaten en inzichten van Stichting Schooldakrevolutie bundelt. AEF stelde dit kennisdocument op door middel van bureauonderzoek en interviews met medewerkers van SDR, schoolbesturen en gemeenten.

Waar ben je naar op zoek?

In dit document nemen we je mee in de belangrijkste inzichten van Stichting Schooldakrevolutie. De inzichten zijn opgedeeld in 4 thema's.

Stichting Schooldakrevolutie

Hier lees je meer over het ontstaan van de stichting, de missie, aanpak, behaalde resultaten en toekomst van de revolutie.

Succesvol aanjagen

Hier leer je de 11 lessen van Stichting Schooldakrevolutie over het succesvol aanjagen van een maatschappelijke opgave.

Overheden

Hier lees je hoe je als bestuurder of ambtenaar bij een gemeente, provincie of ministerie succesvol beleid en ondersteunende maatregelen kunt uitzetten voor de verduurzaming van schoolgebouwen.

Schoolbesturen

Hier leer je als schoolbestuurder meer over hoe je zon-op-dak realiseert of verdere stappen neemt in de verduurzaming van schoolgebouwen.

Navigeren

Navigeer direct terug naar de inhoudsopgave door te klikken op de 3 streepjes rechts bovenin. Je kunt ook direct naar de hoofdstukken door op 1, 2, 3 of 4 te klikken.

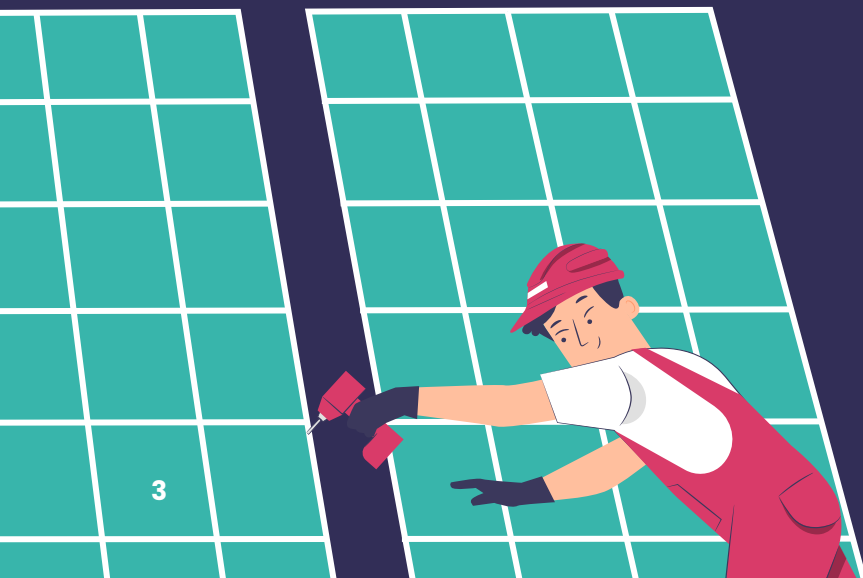
Vind meer informatie in klikbare onderdelen

Dit document bevat meerdere klikbare onderdelen. Door te klikken op de iconen vindt u meer informatie. Bij elk klikbaar onderdeel wordt dit aangegeven.

1. Zeven jaar Stichting Schooldakrevolutie

De missie, aanpak, resultaten en toekomst

Het ontstaan van Stichting Schooldakrevolutie

Stichting Schooldakrevolutie werd in 2017 opgericht door Roeyem Anders, Marjan Minnesma (Urgenda) en NL2025. De stichting werd opgericht, omdat op veel schoolgebouwen verduurzaming, zoals het plaatsen van zonnepanelen, onvoldoende werd opgepakt. Dit terwijl schoolgebouwen een enorm potentieel hebben voor de opwek van duurzame energie. De ambitie was om duurzaamheid en onderwijs te verbinden en de energietransitie te versnellen door middel van lokaal, zichtbaar resultaat. De oprichters wilden zo bijdragen aan de CO₂-reductiedoelen van Nederland en jongeren bewust maken van duurzame energie.

Leren over het klimaat

Ik ben trots op het educatiemateriaal dat we verzamelden. Scholen die overstapten op zonnestroom ontvingen een Sunnybag. Daarin zaten bijvoorbeeld boeken over het klimaat. Ook kregen scholen toegang tot ons workshopportaal met hapklaar lesmateriaal over de energietransitie binnen klimaatproblematiek. Zo konden scholen hun zonnepanelen vieren én leerlingen betrekken.

- Hanneke Schellekens, communicatieadviseur

Bingo!

De 'Ja, maar'-bingokaart was typerend voor onze missie. We brachten belemmeringen bij betrokken partijen in kaart en boden hier op een activerende, speelse manier oplossingen voor.

- Cathelijnn van Balen, schooldakcoach

De missie van Stichting Schooldakrevolutie

De missie van de schooldakrevolutie was om alle schooldaken in Nederland te voorzien van zonnepanelen en kinderen te laten leren over duurzaamheid en klimaatverandering. De stichting zag zonne-energie als opstap naar bredere verduurzaming van schoolgebouwen. Ze jaagde partijen aan, zoals overheden, onderwijs en markt, om in beweging te komen, zonder zelf de uitvoerende rol op zich te nemen. De focus lag op het doorbreken van barrières, zoals gebrek aan kennis, financiering en capaciteit, om daarmee de energietransitie te versnellen. Door scholen hierbij te helpen speelde de stichting in op zowel klimaatdoelen als educatieve mogelijkheden. Leerlingen leren niet alleen over duurzaamheid, maar ervaren het direct in hun schoolomgeving. Het schoolgebouw was zo het startpunt om verduurzaming in de buurt en bij ouders op gang te brengen.

De oprichters van Stichting Schooldakrevolutie kozen bewust voor een stichting als organisatievorm. Door te werken met een ANBI-status en zonder winstoogmerk konden zij een onafhankelijke rol aannemen in het landschap van overheden, schoolbesturen en marktpartijen. Daarnaast gaf het werken als stichting ruimte aan de activistische insteek van betrokken medewerkers en vrijwilligers.

De aanpak van Stichting Schooldakrevolutie

De aanpak van SDR zorgde voor groot resultaat binnen zeven jaar. Deze integrale aanpak bestond uit 4 kernpunten:

- **Inzicht in de voortgang**
- **Samenwerking met overheden en bedrijven**
- **Kennisdeling en tools**
- **Begeleiding**

Realisatie van zonnepanelen via Zowiezon

Dit samenwerkingsverband met Eneco zorgde dat we scholen konden helpen met de realisatie van zonnepanelen. De samenwerking begon ingewikkeld, maar uiteindelijk konden we meer dan 100 scholen helpen met financiering voor projectmanagement en aandacht voor educatie rondom duurzame energie. We vierden elke school die zich aansloot bij Zowiezon, waardoor de aandacht voor zonnepanelen vergrootte.

- Gijs van de Laar, schooldakcoach

1

Inzicht in de voortgang

De stichting voorzag scholen en gemeenten van uitgebreide en op maat gemaakte kennis. Ze ontwikkelde hulpmiddelen zoals kennisdocumenten, webinars en de schooldakkaart. De schooldakkaart maakte inzichtelijk hoeveel scholen er zijn en in hoeverre deze zonnepanelen hebben. Ook was er een dakscan per school beschikbaar. Monitoring speelde hierbij een belangrijke rol. Door middel van de scholendatabank en de daarop gebaseerde kaart konden scholen en gemeenten hun doelstellingen volgen, waarbij zowel het uitgangspunt als de voortgang inzichtelijk werd gemaakt. Dit bood niet alleen een nuttig startpunt voor schoolbesturen en gemeenten, maar hielp ook bij het voeren van gerichte gesprekken over verduurzaming.

2

Samenwerking met overheden en bedrijven

SDR koos ervoor om breed samen te werken met relevante stakeholders, zoals gemeenten, provincies en marktpartijen. Door proactief netwerken en continu lobbyen bij verschillende bestuurslagen lukte het om zon-op-schooldak structureel op de agenda te krijgen. Gemeenten werden vaak overtuigd via gezamenlijke bijeenkomsten en moties in gemeenteraden. Met bedrijven zoals Eneco werden samenwerkingsprojecten zoals Zowiezon opgezet. Dit hielp bij het realiseren van zonnepanelen op veel schooldaken. Het onderscheidende non-profit karakter van de stichting creëerde vertrouwen bij betrokkenen.

3

Kennisdeling en tools

SDR ontwikkelde kennisbladen over specifieke onderwerpen zoals brandveiligheid en technische haalbaarheid van installaties. Daarnaast creëerde SDR verschillende tools die scholen en gemeenten in staat stelden om verduurzaming te realiseren:

- **Workshop portaal:** scholen konden gratis gebruikmaken van een workshop portaal met educatiemateriaal over energie binnen de verduurzamingsopgave.
- **Dakscan en adviestraject:** scholen konden gebruikmaken van gratis coaching en advies, waaronder een dakscan voor de potentie van zonnepanelen, een gebouwportefeuille-document voor een brede vastgoedinventarisatie en een besluitvormingsdocument met advies over zonne-energie en vervolgstappen.
- **Financiering:** SDR bood financiële ondersteuning door de Scholen Energiebespaarlening. Ook hielp ze bij het verkrijgen van subsidies en andere financiële middelen voor verduurzaming.

Naast externe kennisdeling besteedde de stichting ook veel aandacht aan interne kennisuitwisseling. In de afgelopen zeven jaar hebben meer dan 250 kennisuitwisselingsessies plaatsgevonden, ondersteund door Centraal CRM en een centrale documentatie-uitwisseling. Door het organiseren van webinars, bijeenkomsten en evenementen werden schoolbesturen en gemeenten continu geïnformeerd over praktische oplossingen voor verduurzaming.

4

Begeleiding

De schooldakcoaches en ambassadeurs van de stichting begeleiden schoolbesturen en gemeenten op verschillende manieren:

- **Regio-ambassadeurs:** speelden een actieve rol in het stimuleren van de verduurzaming van schoolgebouwen. Ze legden proactief contact met sleutelpersonen, agendeerden het onderwerp in beleid en uitvoeringsplannen, en enthousiasmeerden betrokken partijen. Daarnaast inventariseerden zij de situatie via de schooldakkaart en andere beleidsinstrumenten en hielpen scholen en gemeenten bij praktische vragen en het wegnemen van belemmeringen rondom verduurzaming.
- **Schooldakcoaches:** hadden een zeer proactieve aanpak door doelgericht zoveel mogelijk schoolbesturen doorlopend te blijven benaderen voor ondersteuning in de planvorming en besluitvorming van PV-projecten.
- **Projectmanagers:** begeleiden schoolbesturen op aanvraag bij de projectvoorbereiding en projectuitvoering. Ze voerden technische analyses uit, coördineren marktuitvragen van onder andere technische dak checks en zonnepanelen tot en met realisatie.

De inzet in cijfers

15.000 duurzaamheidsgesprekken gevoerd met:

290 gemeenten
(85% bekend met SDR)

Diverse ministeries

20 RES-regio's
(67%)

Bijna **1.000 schoolbesturen** (90%)

9 provincies (75%)

Honderden gesprekken met externe huisvesting adviseurs

De kracht van betrokken ambassadeurs

Wij hebben een kring van ambassadeurs om ons heen verzameld die ons hebben geholpen om ons initiatief snel bekend te maken. Er zijn in de loop van de jaren 40 vrijwillige regio-ambassadeurs geweest die zich minstens een jaar hebben ingezet om de contacten op te bouwen in hun eigen omgeving. Dat was leuk samenwerken en heeft ons doel geholpen.

- Cilian Terwindt, regio-coördinator

Samenwerking leidt tot resultaat

Ik ben trots op hoe we door onze proactieve houding en kraakheldere propositie in slechts zeven jaar met een heel klein team met 85% van alle gemeenten en zelfs 90% van alle schoolbesturen, één of meerdere malen dialoog hebben gevoerd.

- Niels van der Sandt, schooldakcoach en directeur

Stichting Schooldakrevolutie is geslaagd

- 50% van de geschikte schooldaken is voorzien van zonnepanelen
- 4.000 schoolgebouwen
- 1,1 miljoen leerlingen

De resultaten van Stichting Schooldakrevolutie

Stichting Schooldakrevolutie heeft haar doel in 2024 bereikt: meer dan de helft van de geschikte schooldaken in Nederland is verduurzaamd.

2017-2022

Percentage scholen met zonnepanelen verhoogd van **10% naar 33,3%** van de geschikte scholen, **2850 scholen** met zon-op-dak, **532.000 zonnepanelen**, **88.118 ton CO₂-reductie** per jaar.

2023

Percentage scholen met zonnepanelen verhoogd naar **42%** van de geschikte scholen, **3.356 scholen** met zon-op-dak, **924.000 leerlingen** leren over schone energie op eigen schooldak. **588.000 zonnepanelen**, **205.777 MWh p. jaar energieopwek**, **94.951 ton CO₂-reductie** per jaar.

2024

SDR bereikte **50% verduurzaming** van geschikte schooldaken, **4.000 scholen** met zon op dak, **1.100.000 leerlingen** leren over schone energie op eigen schooldak, **657.000 zonnepanelen**, **230.000 MWh p. jaar energieopwek**, **106.000 ton CO₂-reductie** per jaar.

Klik op de roze pinpoints om meer te lezen over onze meest impactvolle projecten.

Is de schooldakrevolutie nu voltooid?

Hoewel Stichting Schooldakrevolutie wordt opgeheven, gaat de schooldakrevolutie op schooldaken gewoon verder. SDR legde in de oprichtingsstatuten vast dat de stichting opgeheven zou worden als 50% van de Nederlandse schooldaken was voorzien van zonnepanelen. Nu deze mijlpaal is bereikt worden de taken van SDR overgedragen aan andere organisaties. De overige 50% van de Nederlandse scholen wordt naar verwachting in de komende jaren voorzien van zonnepanelen door de voortgezette beweging en de opgedane kennis en structuur.

Bekendheid en interesse in zon-op-dak

Een van de redenen waarom SDR haar rol kan beëindigen, is de groeiende bekendheid en interesse in zonnepanelen op schooldaken. Het onderwerp staat duidelijk op de kaart dankzij de aanjagende rol en de uitgebreide communicatiecampagnes die SDR heeft uitgerold.

Schoolbesturen en overheden werken steeds gericht aan verduurzaming van schoolgebouwen. Een belangrijke ontwikkeling hierin is het inmiddels verplichte (Duurzaam) Integraal Huisvestingsplan ((D)IHP), waarin gemeenten en schoolbesturen afspraken maken over de toekomst van hun gebouwen. Dit plan biedt een structurele aanpak voor investeringen in duurzaamheid en helpt bij de lange termijnplanning. Daarnaast is de Europese wetgeving, zoals de verplichting om publieke gebouwen te verduurzamen, een extra reden om de transitie naar verduurzaming voort te zetten. Ook de Regionale Energiestrategieën (RES'en) spelen hierin een belangrijke rol, doordat zij gemeenten en regio's helpen om duurzame energieopwekking en energiebesparing concreet vorm te geven.

Voortzetting schooldakcoaches

De schooldakcoaches die een belangrijke rol hebben gespeeld in het succes van de stichting, blijven als zelfstandigen beschikbaar voor het begeleiden en ondersteunen van scholen en gemeenten. Met hun opgebouwde kennis en kunde onder Stichting Schooldakrevolutie zullen zij scholen begeleiden bij het zetten van de eerste stappen en fungeren als vraagbaak voor technische, juridische en financiële vraagstukken. Hierdoor gaat opgebouwde kennis en ervaring niet verloren.

Overname door andere partijen

Hoewel SDR stopt, zijn er verschillende organisaties en samenwerkingsverbanden die het werk voortzetten:

- **Ruimte-OK:** Kenniscentrum Ruimte-OK biedt kennis en ondersteuning aan scholen en gemeenten. Stichting Schooldakrevolutie heeft veel van haar kennis en tools, zoals de schooldakkaart en kennisdocumenten overgedragen aan Ruimte-OK.
- **Marktpartijen:** Commerciële (energie)bedrijven die al betrokken waren bij projecten, zoals installatiepartijen bij Zowiezon, blijven scholen ondersteunen bij de implementatie van zon-op-dak. Daarnaast spelen ook ONN, Energieke Regio en Zonnescholen een belangrijke rol in het begeleiden van scholen bij duurzame energieoplossingen.
- **RES-regio's, provincies, gemeenten:** Veel regionale en lokale overheden hebben de verduurzaming van maatschappelijk vastgoed op de agenda gezet en blijven actief bijdragen via subsidies en beleidskaders.

De rol van schoolbesturen en overheden

De toekomstige voortgang van de revolutie hangt ook af van proactieve stappen van schoolbesturen en overheden:

- Schoolbesturen moeten verduurzaming verankeren in een Duurzaam Meerjarenonderhoudsplan en gebruikmaken van de subsidies en tools die beschikbaar zijn. Ze worden aangemoedigd om samenwerkingen aan te gaan met gemeenten en marktpartijen om de laatste drempels weg te nemen.
- Gemeenten en provincies hebben een sleutelrol in het faciliteren van de transitie. Zij kunnen financieringsmogelijkheden bieden, vergunningstrajecten stroomlijnen en duurzaamheid hoog op de beleidsagenda plaatsen. Gemeenten werken daarnaast samen met schoolbesturen aan een (D)IHP om duidelijkheid te scheppen over de benodigde toekomstige investeringen in onderwijshuisvesting.

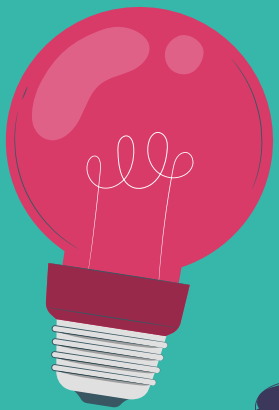
Kortom, de revolutie is nog niet volledig voltooid, maar de infrastructuur en beweging die Stichting Schooldakrevolutie heeft gestart vormt een sterke basis om alle geschikte schoolgebouwen te verduurzamen.

2. Succesvol aanjagen van maatschappelijke opgaven

11 lessen uit de aanpak van Stichting Schooldakrevolutie

11 lessen voor het succesvol aanjagen van een integrale opgave

1

Inventariseer de behoefte in de markt.

2

Formuleer een duidelijke propositie en een ambitieus einddoel.

3

Gebruik data om knelpunten bij betrokken partijen in kaart te brengen en onderzoek oplossingen.

4

Identificeer doelgroepen en betrek ze in de aanpak.

5

Ontwikkel een activerende communicatiestrategie gericht op herhaling.

6

Ontwikkel een netwerk van intrinsiek gemotiveerde medewerkers en vrijwilligers.

7

Zoek proactief contact en lever maatwerk bij het ontzorgen.

8

Betrek kartrekkers die de missie uitdragen en interne verhoudingen begrijpen.

9

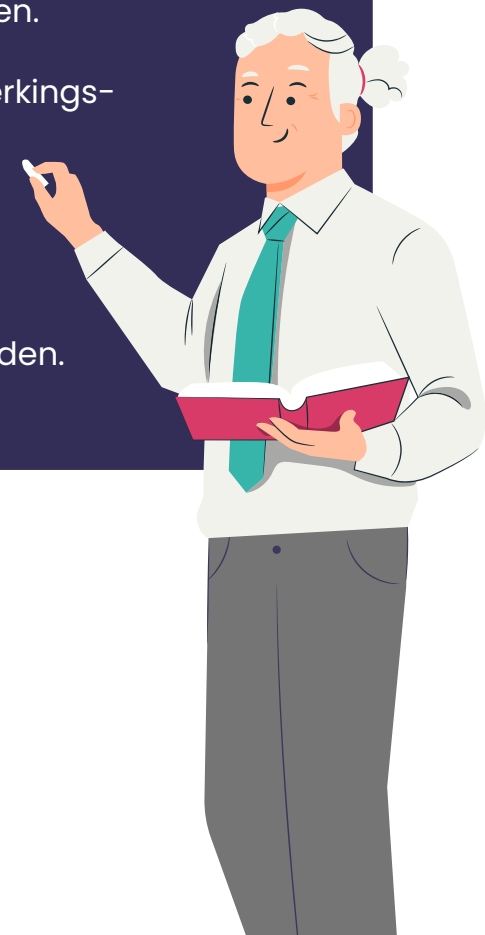
Weeg bewust af welke samenwerkingsverbanden je aangaat .

10

Stel je strategie bij op basis van ontwikkelingen in de markt.

11

Blijf doorlopend diensten aanbieden.

1

Inventariseer de behoefte in de markt

Onderzoek eerst of er behoefte is aan een aanjagende partij rondom jouw onderwerp. De oprichters van Stichting Schooldakrevolutie zagen een ondersteuningsbehoefte in de markt. Kinderen leerden weinig over duurzaamheid op school en de grote oppervlakten van schooldaken waren nog amper bedekt met zonnepanelen. Ondertussen werden scholen overvallen door commerciële partijen die zonnepanelen wilden verkopen. Er was behoefte aan een onafhankelijke schakel die schoolbesturen kon ontzorgen en overheden kon aanjagen in het realiseren van zon op schooldaken.

2

Formuleer een duidelijke propositie en een ambitieus einddoel

De specifieke propositie rondom zon op schooldaken en duurzaamheid in de klas maakte SDR succesvol. Het zorgde voor een directe associatie van het thema met de stichting. De single-issue focus op PV maakte het makkelijker om expertise op te bouwen rondom het onderwerp en zicht te houden op organisatorische, technische, financiële en juridische ontwikkelingen. De focus op educatie over duurzaamheid creëerde vertrouwen door het gemeenschappelijke belang met schoolbesturen.

Een duidelijk en ambitieus einddoel voor de revolutie was cruciaal. SDR koos ervoor om te stoppen wanneer de helft van de scholen zon op dak zou hebben. Er was dan voldoende bekendheid en beleid voor gemeenten en schoolbesturen om zelfstandig verder te gaan.

3

Gebruik data om knelpunten bij betrokken partijen in kaart te brengen en onderzoek oplossingen

De regio-ambassadeurs en schooldakcoaches deden hun huiswerk uitvoerig. De stichting had voor elke mogelijke vraag of reden om niet met zon-op-dak aan de slag te gaan een oplossing paraat. Breng eerst in kaart welk type knelpunten, bijvoorbeeld financieel of juridisch, betrokkenen hebben. Onderzoek vervolgens welke oplossingen er al beschikbaar zijn om deze knelpunten weg te nemen. Dit helpt om het gesprek te richten op wat wel mogelijk is. SDR deed dit niet alleen door bestaande financiële, technische en juridische oplossingen aan te bieden, maar ook door zelf oplossingen te ontwikkelen. Zo konden schoolbesturen en gemeenten gebruikmaken van dossiers rondom verzekeringen, het voorkomen van vandalisme en een verhuysfonds voor zonnepanelen.

Data en monitoring maken je opgave tastbaar

Het wegnemen van knelpunten bij schoolbesturen en overheden gaat een stuk makkelijker met inzichten op basis van cijfers. Het meetbaar maken van je missie creëert meer objectiviteit en professionaliteit. Stichting Schooldakrevolutie ontwikkelde daarom de schooldakkaart waarmee ze inzicht gaf in hoeveel scholen er zijn en of ze al zon-op-dak hebben.

Richt een team in dat gericht data ophaalt over de gebieden waar je aan de slag gaat en maak deze data openbaar toegankelijk. Dit versterkt je rol als onafhankelijke partij die de doelgroep van informatie

4

Identificeer doelgroepen en betrek ze in de aanpak

Het aanjagen van een maatschappelijke opgave vraagt betrokkenheid van verschillende doelgroepen. Het is van belang om deze doelgroepen in kaart te brengen en een aanpak te ontwikkelen op basis van hun behoeften. SDR gebruikte een top-down aanpak voor het betrekken van schoolbesturen door het onderwerp bij hen te agenderen, soms via de gemeente. Het betrekken van leerlingen vroeg een bottom-up aanpak. Leerlingen maakten deel uit van campagnes om zon-op-dak onder de aandacht te brengen van schoolbesturen en bestuurders. Een goede manier om jongeren te betrekken is bijvoorbeeld via bestaande jongerenbewegingen, zoals de Jonge Klimaatbeweging of Jong RES.

De behoeften van doelgroepen in kaart brengen

Door je doelgroepen vanaf de start bij je aanpak te betrekken wordt de urgentie van je opgave duidelijker en ontwikkel je het verhaal rondom de opgave samen met betrokkenen. Je kunt je aanpak zo afstemmen op hun behoeften. Zo sloegen de acties voor leerlingen niet altijd goed aan, omdat zij niet betrokken waren bij de aanpak vanaf de start. Ook bleek de behoefte van schoolbesturen aan financiële ondersteuning rondom zon-op-dak achteraf beperkt noodzakelijk te zijn. SDR zou met terugwerkende kracht de financieringsbehoefte van schoolbesturen uitgebreider testen en niet direct gestart zijn met de Scholen Energiebespaarlening.

5

Ontwikkel een activerende communicatiestrategie gericht op herhaling

Agenderen van maatschappelijke opgaven vraagt een activerende communicatiestrategie en veel herhaling. Zo zette SDR in op het consistent delen van goede voorbeelden en behaalde resultaten. Elke school die onder regie van de stichting zon-op-dak realiseerde werd met de sunnybag en/of Zowiezon box in het zonnetje gezet. Door het organiseren van informatie (online) bijeenkomsten rondom je opgave creëer je verbinding en momentum. Door het aanbieden van betrouwbare praktische informatie faciliteer je bovendien uitwisseling tussen betrokken doelgroepen. SDR organiseerde bijeenkomsten waarop zij op-maat informatie boden met de kansen voor schoolbesturen en overheden die zij wilden betrekken in hun missie. Succesverhalen van scholen werden gedeeld om te laten zien wat mogelijk was.

6

Ontwikkel een netwerk van intrinsiek gemotiveerde medewerkers en vrijwilligers

Het landelijke netwerk van medewerkers en vrijwilligers met een intrinsieke motivatie om verduurzaming van schooldaken te realiseren was de drijvende kracht achter de stichting. Het aanjagen van een maatschappelijke opgave vraagt een proactieve houding en flexibiliteit van vrijwilligers of medewerkers. Het kernteam onderzocht samen met elke medewerker of vrijwilliger waar zij energie van kregen. Zo ontstond een netwerk van doeners die een brug konden slaan tussen beleid en uitvoering.

Stichting Schooldakrevolutie koos een doelgroepenbenadering met specifieke focus en kunde:

Schooldakcoaches richtten zich volledig op de ondersteuning van schoolbesturen. Zij hadden kennis over de laatste technische, juridische en financiële ontwikkelingen op het gebied van zonnepanelen. Ze waren sterk in het ontwikkelen van besluitvormingsdocumenten en konden de koppeling tussen beleid en uitvoering maken.

Regio-ambassadeurs agendeerden zon op schooldaken bij sleutelpersonen van gemeenten, provincies en RES-regio's. De ambassadeurs hadden een groot bestuurlijk netwerk in de regio en goed zicht op de regionale betrokkenen bij het thema en ontwikkelingen. Ze brachten het beleid en plannen in regio's in kaart, monitorde de voortgang van zon-op-dak en ondersteunden het projectteam met praktische zaken

7

Zoek proactief contact en lever maatwerk bij het ontzorgen

agenderen van je opgave en activeren van stakeholders vergt intensief proactief contact en uithoudingsvermogen. Zo voerde de stichting 15.000 gesprekken met besturen en gemeenten. Afhankelijk van je opgave vraagt dit aanhoudend contact op lokaal tot nationaal niveau. SDR schreef bijvoorbeeld statenleden en wethouders kort na hun aantreden aan en belde duizenden gemeenteambtenaren en schoolbesturen om hen bewust te maken van de mogelijkheden rondom zon-op-dak.

Inventariseer per organisatie welke informatie je nodig hebt om te ontzorgen en activeren. Zo hadden schoolbesturen in de startfase behoefte aan financieel advies en kregen schooldakcoaches een voet tussen de deur met concrete businesscases. Ontzorgen betekent in de praktijk het uit handen nemen van werk of activiteiten. In een latere fase van de stichting werd daarvoor projectmanagementdiensten aangeboden die tot wel 40 uur expertise en ondersteuning boden per realisatietraject aan scholen.

8

Betrek kartrekkers die de missie uitdragen en interne verhoudingen begrijpen

Het uitdragen van je boodschap kun je niet alleen. De meest effectieve manier om met een schoolbestuur, gemeente of andere organisatie stappen te zetten is het meekrijgen van een kartrekker binnen de organisatie. Breng samen met deze kartrekker in kaart wie beslissingen maken over het onderwerp, hoe de verhoudingen intern zijn en met wie je moet spreken om jouw opgave van de grond te krijgen. Ontwikkel gezamenlijk een aanpak voor het meekrijgen van de partij in je missie. Zo schakelde SDR gedeputeerden en wethouders via sociale media, brieven en bijeenkomsten in om gemeenten en ambtenaren te activeren.

Het leveren van maatwerk creëert vertrouwen

Stichting Schooldakrevolutie benoemt maatwerk als essentieel element om bestuurders mee te krijgen in verduurzaming. Een persoonlijke benadering helpt om mensen de urgentie van je maatschappelijke opgave te laten zien. Gemeenten zijn bijvoorbeeld gebaat bij een duidelijk overzicht van de maatregelen die zij kunnen nemen en hoe deze aansluiten bij hun beleid. De behoefte van schoolbesturen veranderde, waarbij er eerst vooral behoefte was aan advies en ondersteuning bij het wegnemen van knelpunten voor besluitvorming. Later kwam daar de behoefte aan projectondersteuning richting de realisatie bij. Afhankelijk van de expertise die het schoolbestuur in huis had werd de passende service verleend. Doordat de stichting haar aanbod aanpaste op de behoeften van betrokkenen ontstond vertrouwen bij schoolbesturen en gemeenten.

9

Weeg bewust af welke samenwerkingsverbanden je aangaat

Partners zijn essentieel voor een organisatie die werkt aan een maatschappelijke opgave. Vaak kun je niet alle benodigde ondersteuning zelf aanbieden. Door te onderzoeken wat je bestaande partijen kunt bieden kun je het veld dat aan de opgave werkt verbeteren. Afstemming met partners kan echter veel tijd kosten. Wees bewust van de capaciteit die de samenwerking kost ten opzichte van de opbrengsten van de samenwerking. Zo kan de samenwerking met commerciële partijen je onafhankelijke rol beïnvloeden.

Binnen de energietransitie is het van belang dat organisaties met verschillende expertises samenwerken aan de maatschappelijke opgaven. Partijen zijn gebaat bij de uitwisseling van specialistische kennis rondom technische ontwikkelingen. SDR inventariseerde bijvoorbeeld op basis van ervaringen van schoolbesturen welke marktpartijen goede diensten leverden. Ze hield een lijst bij met geschikte partijen in de regio en stuurde scholen naar deze partijen door.

Het benutten van de juiste partners en essentiële zaken samen agenderen

SDR onderzocht samenwerkingen met verschillende partners. De verschillende typen samenwerkingen verbeterden de diensten en kennis van de stichting. Zo was SDR lid van de branchevereniging Holland Solar om aansluiting te hebben op de kennisdossiers van de vereniging. Om toegang te hebben tot andere educatiepartijen werd de stichting lid van Coöperatie leren voor Morgen en via het pay it forward platform NL2025 kon SDR op momenten hulpvragen stellen aan alle aangesloten leden.

Samenwerken met regionale of provinciale samenwerkingsverbanden geeft je meer slagkracht. Zo kon SDR aansluiten bij de zon-op-dak ambitie van RES-regio's. Op deze manier konden zij in één keer veel verschillende gemeenten bereiken. Het samenwerken met provinciale verduurzamingsinitiatieven, zoals Energie Expertisecentrum Flevoland (EEF), en ontzorgingsprogramma's, zoals het Friese Klimaat OntzorgingsProgramma (KlimOp), gaf aanvullende bekendheid in de provincie.

10

Stel je strategie bij op basis van ontwikkelingen in de markt

aanpak van maatschappelijke opgaven krijg je regelmatig te maken met ontwikkelingen in de markt, bijvoorbeeld rondom technologie, wetgeving of subsidies. Het is belangrijk om op de hoogte te blijven van de laatste ontwikkelingen en flexibel te zijn in je strategie. Zo inventariseerde SDR wekelijks welke ontwikkelingen effect hadden op haar aanpak. Interne kennissessies zorgden voor relevante updates aan medewerkers en vrijwilligers over ontwikkelingen rondom techniek, beleid en wetgeving. Zo hield de stichting haar kennis en propositie relevant op de netcongestieproblematiek. Samen met netbeheerders en marktpartijen bracht ze in kaart wat mogelijk was voor scholen.

11

Blijf doorlopend diensten aanbieden

Het structureel aanbieden van diensten zorgt voor toenemende bekendheid van je missie. SDR attendeerde schoolbesturen en bestuurders door de jaren heen op de ondersteuning die zij konden leveren, van dakscans tot kennisdossiers. De stichting bleef daardoor onder de aandacht van betrokkenen die de mogelijke ondersteuning weer met anderen deelden. Deel nieuwe ontwikkelingen en diensten dus met je hele netwerk: zo blijft de bal rollen.

Van lobbyen naar ondersteuning in de uitvoering

De focus van SDR lag eerst op bewustwording rondom de opgave. Er was relatief weinig aandacht voor het thema. Betrokkenen werden geactiveerd om een steentje bij te dragen voor het klimaat. Door de zonnebrieven van minister Jetten en EU-regelgeving was deze bewustwording minder nodig. De focus veranderde naar hulp in de uitvoering en ontzorgen van schoolbesturen en gemeenten rondom nieuwe verplichtingen. Deze flexibiliteit zorgde ervoor dat de ondersteuning van SDR relevant bleef.

3. De verduurzamingsopgave van schoolgebouwen voor overheden

Inzichten van Stichting Schooldakrevolutie voor ministeries, provincies en gemeenten

Hoe kunnen overheden schoolbesturen ondersteunen in het verduurzamen van schoolgebouwen?

Als bestuurder of ambtenaar vraag je je af hoe je schoolgebouwen in jouw regio zo goed en snel mogelijk kunt helpen verduurzamen. Een onderdeel van die aanpak is zon op dak. Welke inzichten deed Stichting Schooldakrevolutie de afgelopen jaren op die je kunnen ondersteunen in je missie om schooldaken te verduurzamen?

Ontdek de inzichten! Klik op een van de drie buttons om direct naar de relevante groep te gaan.

Waarom hebben nog niet alle scholen zon-op-dak?

Scholen hebben om verschillende redenen nog geen zonnepanelen:

- **Verduurzaming van het dak heeft niet altijd prioriteit.** Het is geen kerntaak van schoolbesturen en krijgt daardoor onvoldoende aandacht, ondanks de verplichting van een (D)IHP sinds 2025.
- **Onzekerheid over wet- en regelgeving op lange termijn.** Ontwikkelingen in wetgeving, zoals rondom netcongestie, saldering en de energiewet zorgen voor onzekerheid bij schoolbesturen.
- **Het schoolbestuur weet niet hoe zij zon-op-dak kunnen financieren.** Schoolbesturen weten niet altijd welke subsidies er zijn en dat er mogelijkheden zijn voor gezamenlijke aanbestedingen.
- **Het gebouw is eigendom van de gemeente.** Schoolbesturen hebben niet de regie om te investeren in zonnepanelen en wachten op actie van de gemeente.
- **Angst voor vandalisme.** In sommige gebieden vrezen scholen voor schade aan zonnepanelen.
- **De school krijgt in de nabije toekomst een nieuw gebouw.** Wanneer het oude gebouw blijft bestaan en teruggaat naar de gemeente, is het taak van de gemeente om renderende verduurzamingsstappen te nemen voor de nieuwe functie/eigenaar.
- **Het schoolbestuur is onzeker over de toekomst van de school.** Mogelijke fusies of sluitingen maken investeringen in verduurzamingsmaatregelen risicovol.
- **Het dak is niet geschikt.** Niet elk schooldak is technisch of functioneel geschikt voor zonnepanelen.

Hoe bevorder je de verduurzaming van schoolgebouwen op landelijk niveau?

De verduurzamingsopgave van schoolgebouwen vergt toekomstgericht duidelijk meerjarenbeleid en actie op landelijk niveau. Ministeries kunnen gemeenten, provincies en schoolbesturen op verschillende manieren ondersteunen in deze opgave.

**Klik op een van de knoppen om meer informatie over het desbetreffende onderwerp te lezen!
LET OP: Klik maar een knop tegelijk open.**

Hoe ondersteun je de verduurzaming van schoolgebouwen als provincie?

Provincies kunnen gemeenten en schoolbesturen op verschillende manieren ondersteunen in het verduurzamen van schoolgebouwen.

Klik op een van de knoppen om meer informatie over het desbetreffende onderwerp te lezen!
LET OP: Klik maar een knop tegelijk open.

Hoe ondersteun je de verduurzaming van schoolgebouwen als gemeente?

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de huisvesting van het primair en voortgezet onderwijs en hebben een leidende rol in de verduurzaming van dit vastgoed. Gemeenten kunnen deze rol op verschillende manieren effectief uitvoeren.

Klik op een van de knoppen om meer informatie over het desbetreffende onderwerp te lezen!
LET OP: Klik maar een knop tegelijk open.

4. De route naar zon-op-dak voor schoolbesturen

Inzichten van Stichting Schooldakrevolutie

Strategie voor de verduurzaming van schoolgebouwen

Als schoolbestuurder bent u verantwoordelijk voor het verduurzamen van uw gebouwen, niet alleen om bij te dragen aan een duurzame toekomst, maar ook om te voldoen aan Europese verplichtingen, zoals de Energy Performance of Buildings Directive IV (EPBD IV, die strengere eisen stelt aan de energieprestatie en verduurzaming van gebouwen. Vanaf 2027 wordt van u verwacht dat u zonnepanelen op uw schooldaken realiseert. Dit hoofdstuk biedt strategische en praktische handvatten voor schoolbesturen die:

- **Nog niet zijn begonnen met de verduurzaming van schooldaken**
- **Een stap verder willen zetten dan zon op dak.**

De inzichten zijn gebaseerd op de ervaringen van SDR en bieden concrete oplossingen voor juridische, financiële en technische knelpunten. Daarnaast bespreken we hoe u duurzame energie structureel een plek geeft in het onderwijs.

Zorg voor capaciteit en mandaat voor de aanpak van duurzame huisvesting

1

2

Oriënteer op de toekomstige verplichtingen in wetgeving

3

Breng de mogelijkheden voor elk schoolgebouw in kaart

4

Ontwikkel een aanpak breder dan zon-op-dak

5

Werk nauw samen met de gemeente aan een Duurzaam Integraal Huisvestingsplan (D)IHP

6

Leg de financiële aanpak vast in een Duurzaam Meerjaren-onderhoudsplan

7

Geef duurzaamheid een plek in het onderwijs

1

Zorg voor capaciteit en mandaat voor de aanpak van duurzame huisvesting

De eerste stap als schoolbestuur is het organiseren van capaciteit en mandaat om verduurzaming mogelijk te maken. Benoem een verantwoordelijke binnen het bestuur die de leiding neemt over deze projecten en geef deze persoon het mandaat om beslissingen te nemen. Daarnaast heb je een duidelijke visie op duurzaamheid nodig. Deze moet worden vastgelegd in het beleid en in de meerjaren begroting.

2

Oriënteer op de toekomstige verplichtingen in wetgeving

Informeer je over toekomstige verplichtingen die voortkomen uit nieuwe wetgeving en Europese richtlijnen, zoals de EPBD IV-verplichtingen en de nieuwe energiewet, die naar verwachting aanvullende eisen zal stellen aan energieverbruik en verduurzaming.. Houd ook rekening met wettelijke verankering van de IHP-plicht en de verplichtingen voortkomend hieruit van gemeentelijke als aan bestuurlijke kant en let op de volgende punten:

- **Vergunningsprocedures:** Controleer of je schoolgebouw voldoet aan lokale eisen rondom de verduurzaming van monumentale panden. Dit zijn soms complexe trajecten die tijdig moeten worden gestart.
- **Netcongestie:** Netcongestie hoeft geen probleem te zijn voor de verduurzaming van jouw gebouw, omdat netbeheerders maatschappelijke functies mogen prioriteren. Daarnaast bestaan er in veel gevallen, met scherp advies, prima renderende mogelijkheden voor zonopwek. Meld plannen rondom zon-op-dak tijdig bij de netbeheerder, zodat zij goed kunnen anticiperen op toekomstig vraag en aanbod netbeheerders kunnen inlichten.

- **Toekomstige ontwikkelingen in de Energiewet:**

De nieuwe Energiewet brengt mogelijk veranderingen met zich mee voor schoolbesturen, zoals meer zekerheid voor prosumenten. Dit kan ervoor zorgen dat flexibele en dynamische energiecontracten aantrekkelijker worden, waardoor scholen beter kunnen inspelen op schommelingen in energieprijzen en eigen opgewekte energie efficiënter kunnen benutten. Blijf op de hoogte van de ontwikkelingen binnen de Energiewet en onderzoek hoe jouw school hiervan kan profiteren.

Schoolbesturen ervaren vaak onzekerheid over investeringsmogelijkheden, verzekeringseisen en regelgeving voor monumentale panden.

Pak dit aan door:

- **Advies inwining:** Wees proactief in het verkrijgen van fiscaal en juridisch advies. Investeren in verduurzaming is toegestaan. Maak gebruik van kennisdossiers, zoals die te vinden zijn in de [kennisbank van Ruimte-OK](#), of van uw provincie of RES-regio.
- **Ondersteuning benutten:** Schakel organisaties zoals Ruimte-OK of regionale energie-initiatieven in voor hulp bij juridische vraagstukken en verzekeringseisen.

3

Breng de mogelijkheden voor elk schoolgebouw in kaart

Begin met een inventarisatie van de mogelijkheden voor jouw schoolgebouw(en). Dit vraagt een energieanalyse, inclusief een dakscan en investeringsanalyse.

Win advies in van een betrouwbare adviserende partij vanuit de markt of vanuit een overheidsprogramma op landelijk of provinciaal niveau. Veel schoolbesturen starten te snel met het zoeken naar installateurs. Ze zien daardoor belangrijke aspecten over het hoofd, zoals de technische geschiktheid van het dak of juridische vereisten die gelden bij het plaatsen van zonnepanelen.

Ontwikkel een aanpak per school, afgestemd op de behoeften van het gebouw. Voer een technische analyse uit, kies geschikte verduurzamingsmaatregelen en betrek leraren en leerlingen om draagvlak te creëren. Maak gebruik van ontzorgprogramma's voor schoolbesturen met maximaal 15 schoolgebouwen of probeer door bundeling van scholen zowel schaalvoordeel als een gehele aanpak te realiseren.

4

Ontwikkel een aanpak breder dan zon-op-dak

Kijk bij de verduurzaming van jouw schoolgebouwen verder dan alleen naar zonnepanelen. Een combinatie van verduurzamingsmaatregelen is nodig om schoolgebouwen te verduurzamen. Dit kan bijvoorbeeld door het combineren van warmte-opslag, batterijen en groene daken met energiebesparende maatregelen zoals isolatie en efficiënte verlichting. Win expertise in van marktpartijen die deze maatregelen zoals waterberging, groene daken en zonnepanelen combineren, zoals Rooftop Revolution.

Werk samen met ervaren adviseurs en marktpartijen voor een integrale aanpak die uw gebouwen duurzamer en toekomstbestendig maakt. Kijk voor ondersteuning en

praktische handvatten ook bij Ruimte-OK, een kennis- en adviesplatform voor duurzame en toekomstbestendige onderwijshuisvesting.

5

Werk nauw samen met de gemeente aan een (D)IHP

Goed contact met de gemeente is van belang voor het opstellen van een (D)IHP. Dit vraagt om een actieve investering in de samenwerking met jouw gemeente. Bouw vertrouwensrelaties op met ambtenaren die verantwoordelijk zijn voor onderwijs en duurzaamheid. Werk samen aan gedeelde doelen. Het (D)IHP is een strategisch plan waarin de gemeente samen met jou langetermijnplanning opstelt voor het onderhoud en de verduurzaming van uw gebouwen. Het omvat:

- **Concrete doelstellingen:** Formuleer concrete doelen voor verduurzaming, zoals energiebesparing of CO₂-reductie.
- **Stakeholderbetrokkenheid:** De gemeente is verantwoordelijk voor het opstellen van het (D)IHP en wint daarbij advies in van relevante partijen over haalbaarheid, prognoses, gebiedsontwikkeling en onderwijsseisen aan huisvesting. Denk aan samenwerking met schoolbesturen, facilitair management en andere betrokken stakeholders voor een goed onderbouwd plan.
- **Afstemming met beleid:** Zorg dat de plannen aansluiten bij gemeentelijke en landelijke verduurzamingsdoelen, zoals de energietransitie en EPBD-verplichtingen.

Een goed opgesteld (D)IHP dient als basis voor alle toekomstige verduurzamingsprojecten en maakt de samenwerking tussen partijen sterker.

Leg de financiële en organisatorische aanpak vast in een Duurzaam Meerjarenonderhoudsplan

Maak bij het eerstvolgende actualisatiemoment van de MJOP een Duurzaam Meerjarenonderhoudsplan (DMJOP) door verduurzamingsmaatregelen op te nemen die nodig zijn om toekomstige verduurzamingsdoelstellingen te behalen. Denk hierbij aan duurzame levensduurverlenging van systemen, maatregelen voor het realiseren van de geplande energielabels en het reduceren van CO₂-uitstoot.

Het is belangrijk om in het DMJOP een koppeling te maken met de financiële begroting, omdat verduurzamingsmaatregelen vaak een hogere investering vragen dan reguliere vervanging. Dit betekent dat er goed gekeken moet worden naar mogelijke subsidies en beschikbare leningen om duurzame investeringen te realiseren. Blijf op de hoogte van de specifieke voorwaarden en deadlines van subsidies en leningen. Neem contact op met jouw gemeente, gebouwbeheerder of installatiepartner voor ondersteuning bij het aanvragen van de benodigde subsidies.

Maak gebruik van beschikbare subsidies en leningen:

DUMAVA-subsidie: biedt financiële ondersteuning voor duurzame aanpassingen aan maatschappelijk vastgoed, waaronder isolatie en energiezuinige installaties. Daarnaast kan de subsidie ook worden ingezet voor technisch vooronderzoek en, in sommige gevallen, voor de begeleiding van verduurzamingsmaatregelen door adviesbureaus. [Deze subsidie is tot en met 2030 jaarlijks aan te vragen via de RVO.](#)

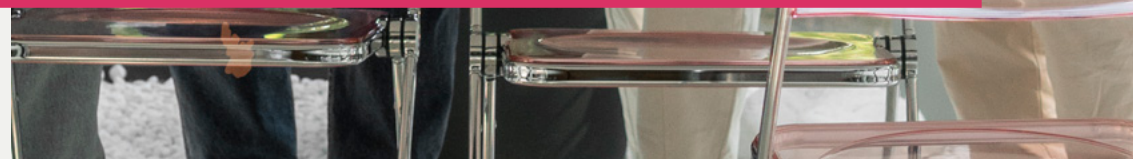
Scholen Energiebespaarlening: deze lening kan je inzetten voor het energiezuinig maken van schoolgebouwen, bijvoorbeeld door de installatie van zonnepanelen. De regeling is ontwikkeld door SDR en [is aan te vragen via het Nationaal Warmtefonds.](#)

Regionale Duurzaamheidsfondsen: Gemeenten en provincies stellen soms lokale of regionale fondsen beschikbaar. Denk aan regelingen zoals de SPUK-subsidie (Specifieke Uitkering), het Zeeuws Klimaatfonds voor investeringen in duurzame energie, het Energiefonds Drenthe en het Verhuisfonds of fondsen voor aanpassingen aan dakconstructies in Zuid-Holland. Deze fondsen kunnen bijdragen aan kosten zoals de tijdelijke demontage van zonnepanelen bij renovaties of aanpassingen in het kader van een Integraal Huisvestingsplan.

Investeringsubsidie Duurzame Energie (ISDE): Schoolbesturen kunnen gebruikmaken van een eenmalige tegemoetkoming via de RVO voor investeringen in verduurzamingsmaatregelen. Hoewel zonnepanelen niet meer onder deze regeling vallen, biedt de ISDE nog wel subsidie voor zonnewarmte, isolatiemaatregelen, warmtepompen en andere duurzame warmteoplossingen. [De subsidie is aan te vragen via de RVO.](#)

Werk samen in een collectieve aanpak

Hoewel collectieve aanbestedingen kosten kunnen besparen en schaalvoordelen kunnen bieden, doen ze in veel gevallen onvoldoende recht aan maatwerkoplossingen. Voor specifieke maatregelen zoals zon-opwek kan een collectieve aanbesteding nog steeds effectief zijn. Daarnaast biedt het nieuwe ROK Leerlab/Innovatieprogramma creatieve en innovatieve oplossingen voor verduurzaming. Gemeenten en provincies kunnen hierbij ondersteunen en coördineren. Kijk ook naar samenwerkingen met lokale energiecoöperaties, die bijvoorbeeld de installatiekosten van zonnepanelen kunnen financieren en de opgewekte energie kunnen delen met de buurt. Inventariseer de mogelijkheden binnen jouw gemeente of provincie.

7

Geef duurzaamheid een plek in het onderwijs

Ten slotte, is het van belang om leerlingen, ouders en leerkrachten te betrekken bij de verduurzaming van schoolgebouwen. Door duurzaamheid te integreren in het onderwijs, werk je niet alleen aan een groenere schoolomgeving, maar vergroot je ook het bewustzijn en betrokkenheid van leerlingen, ouders en leraren. Dit kan op verschillende manieren:

- **Gebruik toegankelijke lesmaterialen voor duurzaamheid.**
Richt je op eenvoudige, toegankelijke lesmaterialen die moeiteloos in bestaande lesprogramma's kunnen worden opgenomen. Denk hierbij aan korte video's of interactieve workshops die leerzaam én praktisch zijn. De [Duurzame PABO](#) heeft bijvoorbeeld boeken ontwikkeld die specifiek gericht zijn op het integreren van duurzaamheid in het onderwijs. Deze

publicaties kunnen gratis worden geraadpleegd via Duurzame PABO. Door gebruik te maken van educatieve materialen kan je direct aan de slag met duurzaamheid in de klas. [Coöperatie Leren voor Morgen](#) is een samenwerkingsverband van maatschappelijke organisaties dat je kan helpen bij het inzetten van duurzaam lesmateriaal.

- **Betrek leerlingen en ouders actief bij verduurzaming.**
Stimuleer betrokkenheid door ouders en leerlingen actief te betrekken bij verduurzamingsinitiatieven. Dit kan bijvoorbeeld door leerlingen en ouders te laten meedenken over duurzame oplossingen, zoals energiebesparing of het monitoren van energieverbruik. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het organiseren van een [energy challenge](#). Een ander inspirerend voorbeeld is een project in Zutphen, waar scholen een budget kregen van €10.000 en leerlingen samen met de scholengemeenschap zelf mochten kiezen welke verduurzamingsmaatregelen ze wilden nemen. Door iedereen een directe bijdrage te laten leveren, voelen ze zich onderdeel van de oplossing.
- **Kies een integrale aanpak met de Whole School Approach.** Veranker energie en duurzaamheid in het onderwijs door een integrale aanpak te hanteren die gericht is op gedragsverandering en educatie van leerlingen en medewerkers. De Whole School Approach biedt een strategie door verduurzaming te integreren op drie niveaus: het curriculum, de fysieke omgeving en de schoolcultuur. Meer informatie over deze aanpak is te vinden via [Whole School Approach](#).
- **Sluit aan bij de belevingswereld van leerlingen.**
Speel als school in op de belevingswereld van leerlingen om ze te betrekken in verduurzaming. SDR leerde dat het van belang is om leerlingen hier actief over te bevragen. Vraag leerlingen naar wat zij willen leren over duurzaamheid en ontwikkel campagnes om hen mee te krijgen in je verduurzamingsaanpak.

Bronnen voor meer informatie

Wil je meer weten over de verduurzaming van schoolgebouwen? In de kennisbank van kenniscentrum Ruimte-OK vind je verschillende kennisdocumenten, tools en goede voorbeelden. Bezoek ook [Scholen op Koers naar 2030](#) voor aanvullende informatie.

Ben je op zoek naar begeleiding rondom de realisatie van zon-op-dak? 5 voormalige schooldakcoaches en projectmanagers gaan door als zelfstandig werkende projectmanagers. Zij bieden onafhankelijk advies en ontzorging voor gemeenten en schoolbesturen. Neem contact met hen op via contact@schooldakrevolutie.nl

Wil je duurzaamheid een plek geven in onderwijs? [Coöperatie Leren voor Morgen](#) is een netwerk van organisaties dat samenwerkt voor duurzaam onderwijs.

Ben je op zoek naar informatie over hoe je verschillende functies combineert op één dak? [Rooftop Revolution](#) biedt advies en begeleiding.

Wil je meer weten over Zon-pv projecten? [Helpdesk Zonopwek](#) biedt gemeenten, provincies en RES-regio hier informatie over.

Ben je benieuwd naar het ontzorgingsprogramma voor schoolbesturen in jouw provincie? [Het ontzorgingsprogramma maatschappelijk vastgoed](#) vanuit het Rijk ondersteunt schoolbesturen van basisscholen met maximaal 15 gebouwen en schoolbesturen in het voortgezet onderwijs met maximaal 10 gebouwen via dit programma.

Ben je geïnteresseerd in financiering via de Scholen Energiebespaarlening? [Het Nationaal Warmtefonds](#) blijft deze lening aanbieden.

Verantwoording

Dit document is ontwikkeld door adviesbureau Andersson Elffers Felix (AEF) en is in beheer van Ruimte-OK.

Heb je vragen over de inhoud van het document? Neem dan contact op met Charlotte Hagenars, projectleider bij AEF, via info@aef.nl.

Andersson
Elffers
Felix

RuimteOK

schooldak
revolutie

